

Nieuwe en zeldzame Belgische wantsen III (Hemiptera: Heteroptera)

B. AUKEMA¹, J.M. BRUERS² & G.M. VISKENS²

¹ Zoölogisch Museum, Afdeling Entomologie, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam, Nederland (e-mail: baukema@hetnet.nl).

² Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, 1000 Brussel (e-mail : j.bruers@telenet.be).

Abstract

Phytocoris nowickyi (Miridae), *Buchananiella continua*, *Temnostethus tibialis* (Anthocoridae), *Arocatus longiceps* (Lygaeidae) and *Empicoris rubromaculatus* (Reduviidae) are recorded for the first time from Belgium. Additional records of *Corythucha ciliata* (Tingidae), *Xylocoridea brevipennis* (Anthocoridae), *Leptoglossus occidentalis* (Coreidae) and *Pinthaeus sanguinipes* (Pentatomidae) are given. In addition, *Empicoris rubromaculatus* is recorded here for the first time from Greece.

Résumé

Phytocoris nowickyi (Miridae), *Buchananiella continua*, *Temnostethus tibialis* (Anthocoridae), *Arocatus longiceps* (Lygaeidae) et *Empicoris rubromaculatus* (Reduviidae) sont signalés pour la première fois en Belgique et de nouvelles stations sont à présent connues pour *Corythucha ciliata* (Tingidae), *Xylocoridea brevipennis* (Anthocoridae), *Leptoglossus occidentalis* (Coreidae) et *Pinthaeus sanguinipes* (Pentatomidae). De plus, *Empicoris rubromaculatus* est aussi signalée pour la première fois de Grèce.

Samenvatting

Phytocoris nowickyi (Miridae), *Buchananiella continua*, *Temnostethus tibialis* (Anthocoridae), *Arocatus longiceps* (Lygaeidae) en *Empicoris rubromaculatus* (Reduviidae) worden voor het eerst uit België vermeld, naast nieuwe vondsten van *Corythucha ciliata* (Tingidae), *Xylocoridea brevipennis* (Anthocoridae), *Leptoglossus occidentalis* (Coreidae) en *Pinthaeus sanguinipes* (Pentatomidae). Daarenboven wordt *Empicoris rubromaculatus* hier voor de eerste keer uit Griekenland vermeld.

Inleiding

In deze bijdrage aan de faunistiek van de Belgische wantsen worden de eerste vondsten van *Phytocoris nowickyi* (Miridae), *Buchananiella continua*, *Temnostethus tibialis* (Anthocoridae) en *Empicoris rubromaculatus* (Reduviidae), tweede vondsten van *Xylocoridea brevipennis* (Anthocoridae) en *Pinthaeus sanguinipes* (Pentatomidae) en aanvullende waarnemingen van *Corythucha ciliata* (Tingidae) en *Leptoglossus occidentalis* (Coreidae) vermeld. *Arocatus longiceps* (Lygaeidae) wordt in afwachting van de opheldering van de taxonomische status van de in West-Europa op

plataan voorkomende *Arocatus*-populaties voorlopig aan de naamlijst toegevoegd.

Gebruikte afkortingen voor collecties: KBIN: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel; ZMAN: Zoölogisch Museum, Amsterdam. Belgische provincies: O.Vl.: Oost-Vlaanderen; A.: Antwerpen; Vl.Br.: Vlaams Brabant; Lb.: Limburg; Lg.: Luik; N.: Namen.

Familie Tingidae

Corythucha ciliata (Say, 1832)

O.Vl.: Zwijnaarde (ES5050), 22.II.2008, 1♀, J.M. Bruers (KBIN).

Corythucha ciliata werd in 2006 voor het eerst in België waargenomen in de provincies Antwerpen en Brussel (AUKEMA *et al.*, 2007). Met de vondst in Zwijnaarde is ze nu uit drie provincies bekend.

Familie Miridae

Phytocoris (Ktenocoris) nowickyi Fieber, 1870

= *Phytocoris (Ktenocoris) singeri* Wagner, 1954 (RIEGER, 2006: 613)

Lg. : Wonck, Coteau du Tunnel (FS8626), 30.VIII.2008, 1♂ op *Artemisia vulgaris*, J.-Y. Bagnée.
N. : Feschaux, Reind-Peine (FR3657), 16.VIII.2005, 1♀, G.M. Viskens (KBIN).

Phytocoris nowickyi heeft een groot Euraziatisch verspreidingsgebied en komt in Europa voor van Nederland tot in Rusland en van Zweden tot op de Balkan (KERZHNER & JOSIFOV, 1999). In Nederland is ze bekend van een beperkt aantal vondsten in Midden- en Zuid-Limburg (AUKEMA, 1989) en REICHLING (1985) meldt haar nieuw voor Luxemburg. Uit het aangrenzend deel van Duitsland is ze bekend uit Nordrhein-Westfalen en Rheinland-Pfalz (HOFFMANN & MELBER, 2003). Over de biotoop en de waardplant(en) is weinig bekend. Volgens WAGNER (1952) leeft ze zoöfaag op kruiden, onder andere op melde (*Atriplex* sp.). COBBEN (1958) observeerde de nimfen meermaals in vochtige biotopen aan de voet van kluwenzuring (*Rumex conglomeratus*) en de volwassen dieren enkele keren op de roodbruine zaden van deze plant. Nimfen trof hij incidenteel echter ook aan op wateraardbei (*Comarum palustre*) en eik (*Quercus* sp.). WAGNER (1970-1971) vermeldt in navolging van Cobben kluwenzuring als waardplant voor *P. singeri* en *Atriplex nitens* voor *P. nowickyi* in navolging van Reuter. WACHMANN *et al.* (2004) geven voor *P. nowickyi* aan dat ze in de kruidlaag tussen melde, *Cistus* en grassen wordt gevonden, maar ook op loofbomen (onder andere wilg) is aangetroffen. Voor *P. singeri* geven zij aan dat het voorkomen op kluwenzuring in Duitsland en Oostenrijk niet is aangetoond en voor Zwitserland vermelden zij een vondst op papagaaikruid (*Amaranthus retroflexus*). De eerste auteur ving haar in groot aantal op uitgebloeiende wilgenroosjes (*Chamerion angustifolium*) in het overstromingsgebied van de Geul. De soort overwintert in het eistadium en er is één generatie per jaar, waarvan de

volwassen dieren in juli en augustus zijn waargenomen (WAGNER, 1970-1971). In Nederland zijn adulten waargenomen van begin mei tot begin september (Database Werkgroep Heteroptera, EIS-Nederland, Leiden).

Familie Anthocoridae

Temnostethus (Temnostethus) tibialis Reuter, 1888

A. : Brasschaat, Peerdsbos (FS0483), 6.VI.2007, 1♂ van stam beuk, J.M. Bruers (KBIN).

Temnostethus tibialis komt verspreid en zeer lokaal voor in Engeland, op het kanaaleiland Jersey, in Tsjechië, Roemenië, Turkije en op Kreta (PÉRICART, 1996). In Engeland is ze bekend uit Pamber Forest in Hampshire, Silwood Park in Berkshire en Oxleas Wood in Kent (KIRBY, 1992). Ze leeft op stammen en takken van bomen van kleine insecten en mijten. In Engeland werd ze gevonden op de stam van een omgevallen eik en geklopt van eik (KIRBY, 1992). De leefwijze komt vermoedelijk overeen met die van de andere inheemse *Temnostethus*-soorten: één generatie per jaar en overwintering van adulten (KIRBY, 1992). Het in Brasschaat gevangen exemplaar was nog week, wat erop duidt dat de nieuwe generatie vanaf begin juni volwassen is.

Buchananiella continua (F.B. White, 1880)

O.VI. : Beveren, Hof ter Saksen (ES8774), 13.X.2008, 3♂, 12♀ op dood loof haagbeuk en wilg, B. Aukema & J.M. Bruers (1♂, 3♀ KBIN; 3♀ ZMAN). Grembergen (ES7756), 8.XI.2008, 6♂♂, 1♀ op dood loof eik, G.M. Viskens (KBIN). Gijzegem (ES7448), 8.XI.2008, 2♀♀ tussen zaden van es, J.M. Bruers (KBIN). Kallo, Park (ES8978), 18.X.2008, 1♂ van klimop op populier, J.M. Bruers (KBIN). Kemzeke (ES7573), 18.X.2008, 1♀, G.M. Viskens (KBIN). Lokeren, Oeverstraat (ES6962), 16.XI.2007, 1♀ onder schors plataan, A. van Grimberge (KBIN). Moerzeke (ES8057), 8.XI.2008, 5♂♂, 1♀ op dood loof wilg, J.M. Bruers (KBIN). Stekene (ES7273), 18.X.2008, 1♀ op dood loof populier, J.M. Bruers (KBIN). Vrasene (ES8375), 18.X.2008, 1♀ op dood loof populier, J.M. Bruers (KBIN).
A. : Antwerpen, Linkeroever, Bos (ES9475), 15.X.2008, 4♂, 7♀ en 12 nimfen vijfde stadium op dood loof Canadese populier en Spaanse aak, B. Aukema & J.M. Bruers (2♂, 4♀ KBIN). Burcht (ES9473), 25.X.2008, 2♀♀ op dood loof Canadese populier, G.M. Viskens en 1♀, J.M. Bruers

(KBIN). Deurne, Ter Rivierenhof (FS06), 21.XII.2008, 1♂, 1♀ uit verdroogde hopbladeren, J.M. Bruers (KBIN). Hingene, park Kasteel van Ursel (ES8862), 13.X.2008, 4♂, 3♀ op dood loof haagbeuk en wilg, B. Aukema & J.M. Bruers (2♂, 1♀ KBIN).

VI.Br.: Wezembeek-Oppem (FS0533), 14.X.2008, 1♂, 12♀ op dood loof Canadese populier, B. Aukema & J.M. Bruers (1♂, 3♀ KBIN; 3♀ ZMAN).

Buchananiella continua is volgens PÉRICART (1972) een van origine tropische soort, die op verschillende plekken in West-Europa is aangevoerd en zich daar vervolgens heeft weten te vestigen (PÉRICART, 1972). Ze is bekend uit tropisch Africa, tropisch Amerika, Réunion, het Midden-Oosten (Israël en Turkije), Italië, Spanje, Portugal, Frankrijk, Madeira en de Azoren (PÉRICART, 1996). De vermelding uit Australië in PÉRICART (1996) heeft betrekking op *Buchananiella whitei* Reuter, 1884 (CASSIS & GROSS, 1995). In 1995 werd ze voor het eerst in Engeland waargenomen (KIRBY, 1999) en ze is daar inmiddels uit acht graafschappen bekend en lokaal zelfs algemeen (AUKEMA, 2007). AUKEMA & HERMES (2009) vermelden haar tenslotte van verschillende vondsten in Nederland in 2007 en 2008 uit de provincies Zuid-Holland en Zeeland.

Buchananiella continua leeft van Psocoptera (mogelijk ook van andere kleine insecten), onder andere op koniferen (dennen), op dood loof aan afgevallen of afgezaagde takken en in hopen tuinafval. Over de levenscyclus is niets bekend, maar kennelijk overwintert ze als adult. In Nederland werd ze door de eerste auteur een aantal keren op dennen aangetroffen met *Cardiastethus fasciventris* en *Orius horvathi*. Het betrof doorgaans solitaire of kleine groepjes dennen met zware bladluisaantastingen, veel roetdauw en veel Psocoptera.

In Noord-West België is *B. continua* door gericht zoek in korte tijd op veel plaatsen waargenomen (Fig. 1) en mogelijk algemeen, maar door de geringe grootte en de verborgen leefwijze over het hoofd gezien.

Xylocoridea brevipennis Reuter, 1879

VI.Br.: Schiplaken (FS05), 8.II.2008, 1 brachypeteer ♀ achter schors plataan, J.M. Bruers (KBIN).

Xylocoridea brevipennis was uit België alleen bekend van de vondst van twee nimfen (vijfde stadium), verzameld op 1 september 1999 onder de schors van een oude appelboom in Fonds de

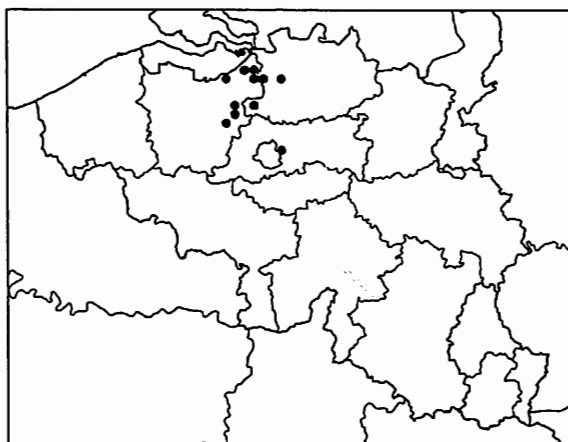

Fig. 1. Vindplaatsen van *Buchananiella continua* in België

Ry, Treignes in de provincie Namen (BAUGNÉE *et al.*, 2002). Voor informatie over verspreiding en leefwijze wordt naar deze publicatie verwezen. Inmiddels is ze ook uit Nederland bekend (AUKEMA *et al.*, 2005).

Familie Reduviidae

Empicoris rubromaculatus (Blackburn, 1889)

O.VI. : Beveren, Hof ter Saksen (ES8774), 13.X.2008, 1♂ op dood loof haagbeuk en wilg, B. Aukema & J.M. Bruers (coll. B. Aukema).

A. : Deurne, Ter Rivierenhof (FS0275), 21.XII.2008, 1♂, 1♀ en 2 nimfen uit verdroogde hopbladeren, J.M. Bruers (KBIN).

VI.Br. : Wezembeek-Oppem (FS0533), 14.X.2008, 1♂ op dood loof Canadese populier, B. Aukema & J.M. Bruers (coll. B. Aukema).

Empicoris rubromaculatus heeft in Europa een beperkte en westmediterrane verspreiding. Ze komt voor in Portugal, Spanje, Zuid-Frankrijk en Italië (PUTSHKOV & PUTSHKOV, 1996). RUS (2004) meldt haar bovendien uit Kroatië en in de collectie van het Zoölogisch Museum in Amsterdam bevinden zich twee mannetjes, die op 10 november 1976 door A.C. & W.N. Ellis in Griekenland (Pelopónissos, Lakonia, Karavás, 5 km ten noordwesten van Spárti op 300 meter hoogte) gevangen werden. Daarnaast is ze bekend van de Makaronesische Eilanden (Azoren, Madeira en de Canarische Eilanden), Marokko, Israël, Rusland (het verre oosten van Siberië), Japan, China en van verspreide vindplaatsen in de tropen (PUTSHKOV & PUTSHKOV, 1996). Volgens PUTSHKOV *et al.* (1999) is het een pantropische soort, die op enkele plekken doorgedrongen is in de subtropische en gematigde klimaatzones. De

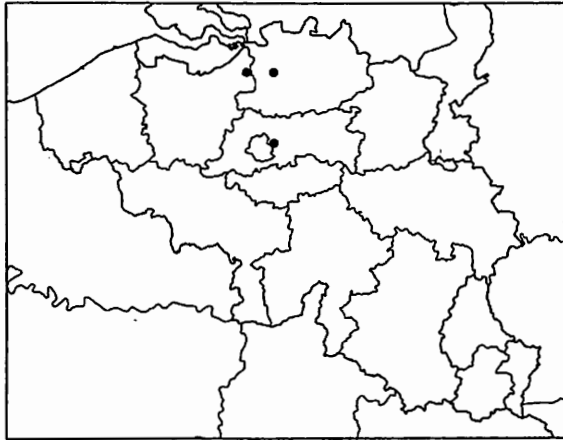

Fig. 2. Vindplaatsen van *Empicoris rubromaculatus* in België

meest noordelijke Europese vindplaats zou Cap Ferret in Gironde zijn, een kleine 800 kilometer zuidelijker dan de vondsten in Beveren, Deurne en Wezembeek-Oppem.

In België (Fig. 2) werd ze drie keer in gezelschap van *Buchananiella continua* aangetroffen en mogelijk is ze evenmin als de laatste zeldzaam, maar door de verborgen leefwijze over het hoofd gezien.

Over de biologie is weinig bekend, maar Psocoptera vormen in elk geval een belangrijke voedselbron. Dat ze op beide vindplaatsen samen voorkomt met *Buchananiella continua* is dan ook geen toeval. Ze kan worden aangetroffen op loof- en naaldbomen, in de struik- en kruidlaag en op de bodem in strooisel en mossen, maar ook in takkenbossen (PUTSHKOV *et al.*, 1999) en op afstervend en dood loof aan afgezaagde of afgewaaide takken, die doorgaans een rijke Psocopterafauna herbergen. Voor determinatiekenmerken wordt verwezen naar PUTSHKOV *et al.*, (1999).

Familie Lygaeidae

Arocatus longiceps Stål, 1872

W.VI. : Brugge (ES1573), 9.XII.2008, 14♂♂, 17♀♀, A. van Grimberge en 9♂♂, 12♀♀, J.M. Bruers, onder schors plataan (KBIN).

O.VI. : Lokeren, 3.II.2008, 1♀ onder schors van plataan, A. van Grimberge (KBIN).

A. : Antwerpen, Antwerpen-Noord, 9.XII.2007, 2♂♂, 2♀♀, J.M. Bruers (KBIN); Idem., Briamondlei, 3.II.2008, 2♂♂, 1♀, J.M. Bruers (KBIN); Idem., Frankrijklei, 26.I.2008, 4♂♂, 2♀♀, J.M. Bruers (KBIN); Idem., Italielie, 3.II.2008, 3♂♂, 2♀♀, A. van Grimberge (KBIN); Idem., Stadspark, 26.I.2008, 4♂♂, 2♀♀, 17.II.2008, 7♂♂, 27♀♀ en

31.X.2008, 3♀♀, J.M. Bruers (KBIN). Wijnegem (FS0676), 14.XII.2008, 1♂, J.M. Bruers (KBIN). Alles verzameld in het winterkwartier onderschors van plataan.

Lg.: Luik, Parc de la Boverie (FS8211), 21.I.2009, 2 ex. onder schors *Platanus x hispanica*, J.-Y. Baugnée.

AUKEMA *et al.* (2007) melden de herontdekking van *Arocatus roeselii* (Schilling, 1829) in België op basis van een op 4 maart 2007 gevangen mannetje onder schors van plataan (*Platanus* sp.) te Brugge. Naar aanleiding van de vestiging in Londen werd de identiteit van in West-Europa op plataan aangetroffen *Arocatus*-materiaal echter ter discussie gesteld, omdat dit zou afwijken van in Midden-Europa op els (*Alnus* sp.) aangetroffen materiaal van *A. roeselii* (BARCLAY, 2007; HOFFMANN, 2008). In Zuidoost-Europa leeft *Arocatus longiceps* Stål, 1872 in het Middellandsezegebied monofaag op Oosterse plataan (*Platanus orientalis*). Sinds 1995 heeft deze soort zich explosief uitgebreid over Midden-Europa (Hongarije, Oostenrijk, Slowakije, Tsjechië en Duitsland), dankbaar gebruik makend van de vele, vooral in steden aangeplante plataan (*Platanus x hispanica*) (RABITSCH, 2008). CARAYON (1989) maakt voor het eerst melding van plataan als waardplant van *A. roeselii*, gebaseerd op waarnemingen in de Provence (sinds 1966) en in Parijs (vanaf 1972), maar zonder aandacht te besteden aan de mogelijkheid dat het *A. longiceps* zou kunnen zijn. PÉRICART (1999) volgt de opvatting van Carayon.

De variatie in grootte en kleur van het verzamelde materiaal is aanzienlijk: naast typische "*roeselii*-vormen", die rood van kleur zijn met zwarte tekening en zwarte poten en antennes, komen ook typische "*longiceps*-vormen" voor die vrijwel helemaal oranjebruin van kleur zijn (ook de poten en de antennes), bijna zonder donkere tekening, en alle mogelijke tussenvormen (zie ook HOFFMANN, 2008). Identificatie op basis van kleurkenmerken is dan ook niet mogelijk en het zelfde geldt voor de andere gebruikte determinatiekenmerken, zijnde de lengte van de kop in verhouding tot de breedte van de vertex en de relatieve lengte van het rostrum (STICHEL, 1957; PÉRICART, 1999).

Zolang de taxonomische status van de West-Europese *Arocatus*-populaties op plataan niet eenduidig is vastgesteld, gaan wij er vooralsnog op basis van de waardplant vanuit dat het *Arocatus longiceps* betreft. Met de nieuwe

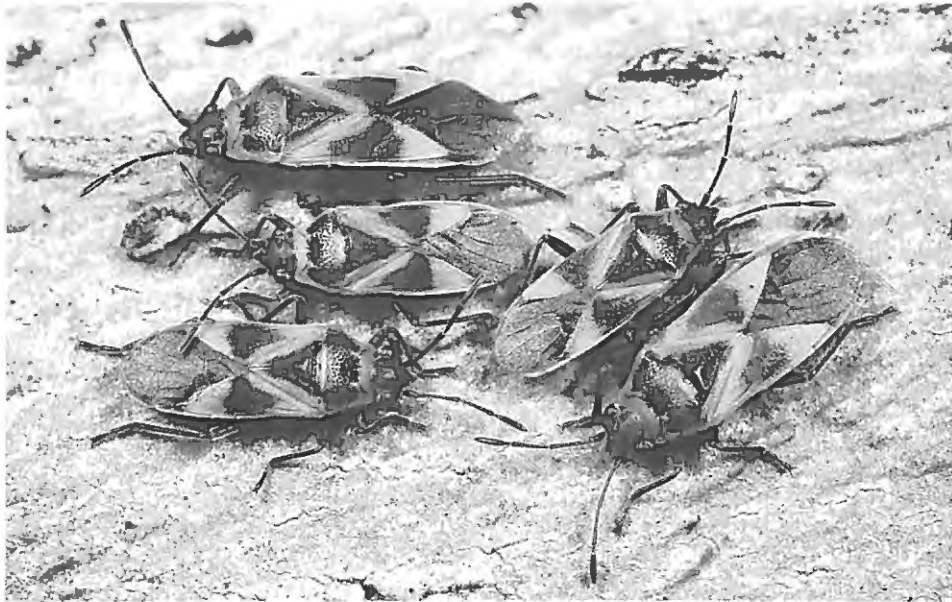

Fig. 3. *Arocatus longiceps* uit Stadspark, Antwerpen (Foto Th. Heijerman, Wageningen)

vindplaatsen en de massale ontwikkeling in Antwerpen (Fig. 3) is het duidelijk dat de soort zich goed gevestigd heeft. *Arocatus roeselii* blijft overigens met een vraagteken op de Belgische lijst staan (BAUGNÉE *et al.*, 2003) op basis van twee oude gepubliceerde vondsten, waarvan het materiaal niet is teruggevonden (AUKEMA *et al.*, 2007). Deze twee vondsten dateren van voor 1876 en uit 1887, ver voor de recente opmars van *Arocatus longiceps* vanuit Zuid-Oost Europa.

Familie Coreidae

Leptoglossus occidentalis Heidemann, 1910

W.VI. : De Panne (DS7060), 15.XI.2008, E. Hantson, 1 ex. bij huis (foto Waarnemingen.be).

O.VI. : De Pinte (ES4549), 19.X.2008, D. Dekeukeleire, 1♂ in huis (foto Waarnemingen.be).

A. : Schilde (FS1077), 9.XI.2008, 1♀, J. Peeters (KBIN). Veerle (FS3959), 10.X.2008, 2 exx. In serre, mogelijk uit kegels Weymouthden (*Pinus strobus*), V. van Dyck (foto's Waarnemingen.be).

N. : Grand-Leez (FS2505), 26.X.2008, 1 ex op huisdeur, D. Sevrin (foto).

Leptoglossus occidentalis werd in 2007 het eerst in België waargenomen (AUKEMA & LIBEER, 2007: Oostende). Naast een tweede vondst in West-Vlaanderen is ze nu ook aangetroffen in de provincies Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Namen. Voor gegevens over verspreiding en biologie wordt verwezen naar AUKEMA & LIBEER (2007). Inmiddels is ze ook bekend uit Nederland (AUKEMA, 2008) en

Engeland (MALUMPHY & REID, 2007). Evenals in Nederland zijn het in België tot dusverre uitsluitend waarnemingen uit het westen van het land, wat er op duidt dat de kolonisatie plaats vindt via een westelijke route langs de kust vanuit Noord-Frankrijk en niet via een oostelijke route vanuit Midden-Europa. Het past in dit beeld, dat ze sinds 30 augustus 2008 ook regelmatig is aangetroffen op het kanaaleiland Guernsey en langs de Engelse zuidkust van Dorset tot Kent (MALUMPHY *et al.*, 2008). De veronderstelde migratieroute is des te opmerkelijker, omdat ze in Noord-Frankrijk alleen bekend was van een vondst bij Le Havre in 2006 en een vondst bij Parijs in 2007, die beide het gevolg zouden zijn van niet-natuurlijke dispersie (DUSOULIER *et al.*, 2008).

Familie Pentatomidae

Pinthaeus sanguinipes (Fabricius, 1781)

Lb. : Kinrooi, Groothoek (FS8872), 9.VIII.2007, 1♂ van eik geklopt, L. Crevecoeur (KBIN).

Pinthaeus sanguinipes heeft een groot Euraziatisch verspreidingsgebied van België tot in Japan, maar ontbreekt in het noorden (RIDER, 2006). In Midden-Europa is het een zeldzame soort, die slechts zelden in aantal wordt gevonden (RIEGER, 2000). Uit België was slechts één exemplaar bekend, een vrouwtje in de collectie te Brussel, verzameld op 10 juni 1946 te Watermaal-Bosvoorde door R. Mayné en gepubliceerd door BOSMANS (1976). Uit

Nederland meldt GRAVESTEN (1949) een vrouwtje, dat in oktober 1899 in Amsterdam was verzameld. AUKEMA (1989) neemt de soort echter niet in de Nederlandse lijst op, omdat het een verslept exemplaar zou betreffen. Uit Luxemburg is ze niet gemeld en uit het aangrenzende deel van Duitsland komt ze voor in Nordrhein-Westfalen en Rheinland-Pfalz (HOFFMANN & MELBER, 2003). Voor Noord-Frankrijk zijn geen gedetailleerde gegevens bekend.

Pinthaeus sanguinipes leeft zoöfaag op bomen van ondermeer rupsen, bastaardrupsen en keverlarven. Ze is waargenomen op de loofbomen zwarte els (*Alnus glutinosa*), eik (*Quercus* sp.), esdoorn (*Acer* sp.) en ratel-populier (*Populus tremula*) en incidenteel ook op den (*Pinus* sp.) (RIEGER, 2000). Er zijn relatief veel waarne-mingen van zwarte els, waarop ze predeert op de larven van het elzenhaantje (*Agelastica alni* (Linnaeus, 1758)). Volgens WAGNER (1966) predeert ze vooral op de rupsen van de meriansborstelvlinder (*Calliteara pudibunda* (Linnaeus, 1758)), een soort waarvan de rupsen onder andere op beuk, haagbeuk, eik en berk leven. RIEGER (2000) beschrijft het kweken, de eieren en de vijf larvale stadia. Qua leefwijze komt *P. sanguinipes* overeen met de verwante, maar veel algemenere *Arma custos* (Fabricius, 1794) en *Troilus luridus* (Fabricius, 1775). Waardoor ze zoveel zeldzamer is, is niet duidelijk (RIEGER, 2000). Ze overwintert als volwassen dier in de strooisellaag (WAGNER, 1966).

Dankwoord

Jean-Yves Baugnée, Luc Crevecoeur, Daan Dekeukeleire, Vic van Dyck, Agnes van Grimberge, Eric Hantson en Damien Sevrin stelden hun waarnemingen ter beschikking. Jérôme Constant (KBIN) verschaftte vergelijkingsmateriaal van *Arocatus*, Jean-Yves Baugnée, Frédéric Chérot en Michel Dethier leverden commentaar op het manuscript en Theodoor Heijerman maakte de foto.

Bibliografie

- AUKEMA B., 1989. – Annotated checklist of Hemiptera-Heteroptera of The Netherlands. *Tijdschrift voor Entomologie*, 132: 1-104.
- AUKEMA B., 2005. – Wantennieuws uit Zeeland (Heteroptera). *Nederlandse Faunistische Mededelingen*, 18: 1-16.
- AUKEMA B., 2007. – *Buchananiella continua* (Anthracoridae) in south Devon (VC3). *Het News*, 9: 12.

- AUKEMA B., 2008. – De invasieve Noord-Amerikaanse wants *Leptoglossus occidentalis* bereikt ook Nederland (Heteroptera: Coreidae). *Nederlandse faunistische Mededelingen*, 29: 78-80.
- AUKEMA B., BOS F., HERMES D. & ZEINSTRAPH., 2005. – Nieuwe en interessante Nederlandse wantsen II, met een geactualiseerde naamlijst (Hemiptera: Heteroptera). *Nederlandse Faunistische Mededelingen*, 23: 37-76.
- AUKEMA B., BRUERS J.M. & VISKENS G.M., 2007. – Nieuwe en zeldzame Belgische wantsen II (Hemiptera: Heteroptera). *Bulletin koninklijke belgische Vereniging voor Entomologie*, 143: 83-91.
- AUKEMA B. & HERMES D.J., 2009. – Nieuwe en interessante Nederlandse wantsen III (Hemiptera: Heteroptera). *Nederlandse Faunistische Mededelingen*, in druk.
- AUKEMA B. & LIBEER R., 2007. Eerste waarneming van *Leptoglossus occidentalis* in België (Heteroptera: Coreidae). *Bulletin koninklijke belgische Vereniging voor Entomologie*, 143: 92-93.
- BARCLAY M., 2007. – Some observations and thoughts on the *Platanus* feeding *Arocatus 'roeselii'* (Lygaeidae) established in London. *Het News*, 10: 8-9.
- BAUGNÉE J.-Y., DETHIER M., BRUERS J., CHÉROT F. & VISKENS G., 2003. – Liste des punaises de Belgique (Hemiptera Heteroptera). *Bulletin de la Société royale belge d'Entomologie*, 139: 41-60.
- BAUGNÉE J.-Y., MINET G. & CONSTANT J., 2002. – Additions et corrections à la faune des Hétero-ptères de Belgique (Hemiptera Heteroptera). *Bulletin de la Société royale belge d'Entomologie*, 138: 52-58.
- BOSMANS R., 1976. – Voorkomen van de Belgische Wantsen II. *Biologisch Jaarboek Dodonaea*, 44: 57-73.
- CARAYON J., 1989. – *Arocatus roeselii*, hôte des platanes à Paris (Hemipt. Lygaeidae). *Entomologiste*, 45: 311-313.
- COBBEN R.H., 1958. – Einige bemerkenswerten Wanzenfunde aus den Niederlanden (Hem.-Heteroptera). *Natuurhistorisch Maandblad*, 47: 15-21.
- DUSOULIER F., LUPOLI R., ABERLENC H.-P. & STREITO J.-C., 2008. – L'invasion orientale de *Leptoglossus occidentalis* en France: bilan de son extension biogéographique en 2007 (Hemiptera Coreidae). *Entomologiste* 63: 303-308.
- GRAVESTEN W.H., 1949. – Hemiptera Heteroptera: Vier nieuwe soorten voor onze fauna en een soort die sedert 1888 niet meer in ons land gevonden werd. *Tijdschrift voor Entomologie*, verslag Wintervergadering: xxiii-xxv.
- HOFFMANN H.-J., 2008. – Auf Platanen: nur *Aroca-*

- tus longiceps* oder doch auch *A. roeselii*? *Heteropteron*, 26: 24-29 [also published in *Het News*, 12: 4-6].
- HOFFMANN H.-J. & MELBER A., 2003. – Verzeichnis der Wanzen (Heteroptera) Deutschlands. In: Klausnitzer B. (Ed). *Entomofauna Germanica* 6. *Entomologische Nachrichten und Berichte*, Beiheft 8: 209-272.
- KERZHNER I.M. & JOSIFOV M., 1999. Miridae Hahn, 1833. In: Aukema B. & Rieger Chr. (Eds), *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region*, 3: 1-576. The Netherlands Entomological Society, Amsterdam.
- KIRBY P., 1992. – A review of the scarce and threatened Hemiptera of Great Britain. *UK Nature Conservation*, 2: i-iii, 1-267.
- KIRBY P., 1999. – *Buchananiella continua* (B. White) (Hemiptera: Anthocoridae) established in Britain. *British Journal of Entomology and Natural History*, 12: 221-223.
- MALUMPHY C. & REID S., 2007. – Non-native Heteroptera associated with imported plant material in England during 2006 & 2007. *Het News*, 10: 2-3.
- MALUMPHY C., BOTTING J., BANTOCK C. & REID S., 2008. – Influx of *Leptoglossus occidentalis* Heidemann (Coreidae) in England. *Het News*, 12: 7-9.
- PÉRICART J., 1972. – Hémiptères Anthocoridae, Cimicidae et Microphysidae de l'ouest-paléarctique. *Faune de l'Europe et du Bassin méditerranéen*, 7: 1-402.
- PÉRICART J., 1996. Family Anthocoridae Fieber, 1836 – flower bugs, minute pirate bugs. In: Aukema B. & Rieger Chr. (Eds), *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region*, 2: 108-140. The Netherlands Entomological Society, Amsterdam.
- PÉRICART J., 1999. – Hémiptères Lygaeidae euro-méditerranéen. 1. *Faune de France*, 84A, 468 pp.
- PUTSHKOV P.V. & PUTSHKOV V.G., 1996. Familie Reduviidae Latreille, 1807 – assassin-bugs. In: Aukema B. & Rieger Chr. (Eds), *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region*, 2: 148-265. The Netherlands Entomological Society, Amsterdam.
- PUTSHKOV P.V., RIBES J. & MOULET P., 1999. – Révision des *Empicoris* Wolff d'Europe (Heteroptera: Reduviidae: Emesinae). *Annales de la Société entomologique de France* (N.S.) 35: 31-70.
- REICHLING L., 1985. – Hétéroptères du Grand-Duché de Luxembourg 2. Quelques espèces peu connues, rares ou inattendues. *Travaux scientifiques du Musée d'Histoire Naturelle de Luxembourg*, IV: 1-45.
- RABITSCH W., 2008. – Alien true bugs of Europe (Insecta: Hemiptera: Heteroptera). *Zootaxa*, 1827: 1-44.
- RIDER D.A., 2006. Family Pentatomidae Leach, 1815. In: Aukema B. & Rieger Chr. (Eds), *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region*, 5: 233-402. The Netherlands Entomological Society, Amsterdam.
- RIEGER CHR., 2000. – Eine Zucht von *Pinthaeus sanguinipes* (Fabricius, 1787) (Heteroptera, Pentatomidae, Asopinae). *Carolinea*, 58: 203-206.
- RIEGER CHR., 2006. – Zur Synonymie westpaläarktischer Miriden (Heteroptera). In: Rabitsch W. (Ed.), *Hug the bug. For love of true bugs. Festschrift zum 70. Geburtstag von Ernst Heiss*. *Denisia*, 19: 611-616.
- RUS I., 2004. – Catalogue of the Heteroptera collection of Otokar Kubík deposited in the Regional Museum Kolín - Part I. *Práce Muzea v Kolíně, Řada Přírodovědná*, 6: 15-80 [in Czech, with English summary].
- STICHEL W., 1957. Illustrierte Bestimmungstabellen der Wanzen. II. Europa. Hemiptera-Heteroptera Europae, 4: 1-96. Stichel, Berlin-Hermsdorf.
- WACHMANN E, MELBER A. & DECKERT J., 2004. – Wanzen. Band 2. Cimicomorpha. Microphysidae (Flechtenwanzen). Miridae (Weichwanzen). *Die Tierwelt Deutschlands*, 75: 1-288.
- WAGNER E., 1952. – Blindwanzen oder Miriden. *Die Tierwelt Deutschlands*, 41: 1-218.
- WAGNER E., 1966. – Wanzen oder Heteropteren. I. Pentatomorpha. *Die Tierwelt Deutschlands*, 54: i-vi, 1-235.
- WAGNER E., 1970-1971. – Die Miridae Hahn, 1831, des Mittelmeerraumes und der Makaronesischen Inseln (Hemiptera, Heteroptera). Teil 1. *Entomologische Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde, Dresden*, 37, Suppl.: i-iii, 1-484.